

СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ЧАСТИНАМИ СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ. РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

Стрембицька Л.А.

ПРИГАДАЙ

СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ

ЄДНАЛЬНІ

- і (й)
- та (=і)
- ні...ні
- ані
- таке...
- не тільки...а й
- і...і
- притому
- притому
- ані...ані
- як...так і

ПРОТИСТАВНІ

- а
- але
- та (=але)
- проте
- зате
- однак
- все те

РОЗДІЛОВІ

- або
- чи
- або...або
- чи...чи
- то...то
- не то...не то
- хоч...хоч

Складносурядним називають складне речення, частини якого рівноправні за змістом і зв'язані сурядними сполучниками, наприклад:
Край берега прив'язані човни, а три верби схилилися, мов журиються вони.

СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ

Між частинами складносурядного речення можуть бути такі смислові зв'язки:

- **одночасність подій:** *Сонячний день млосно дихав запашним теплом свіжої ріллі, і дзвінкоголосі жайворонки дружним хором славили весну* (С. Добровольський);
- **послідовність подій:** *Скоро сонце зачепить небокрай, і після цього море приміряє жовтогаряче вбрання* (І. Гомон);
- **причина й наслідок:** *Чужих два слова в пісні буде — і пісня вся тоді чужа* (Л. Костенко);
- **протиставлення:** *Один засіває поле, а інший збирає плоди* (Народна творчість);
- **зіставлення:** *Земля не може жити без сонця, а людина — без щастя* (М. Стельмах);
- **чергування явищ:** *То пронесеться над болотом чайка, то промайне бистрий чибіс і грудкою впаде в ситу землю* (А. Шиян);
- **різка зміна подій:** *Дмухнув вітер понад ставом — і сліду не стало* (Т. Шевченко).

ВИЗНАЧ СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ У РЕЧЕННЯХ

1. Пішов дощ і діти змушені були ховатись по хатах.
2. Згорнули крила зорі і ранок вже прибирає струни.
3. То сонце усміхнеться то дощик землю поливає.
4. До кімнати залетів папуга і від різкого помаху крила свічка загасла.
5. Вітер випинає вітрила а вдалині височіють маяки.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

Розділовий знак	Правило	Приклади
кома	частини речення виражають одночасність, послідовність подій або протиставляються	<u>Достигла нива</u> колосиста, і <u>зріють яблука</u> в саду (М. Терещенко). <u>Чарівне море</u> , та <u>наймиліша</u> серцю таки <u>земля</u> (О. Іваненко).
тире	частини речення виражають швидку зміну подій	<u>Дмухнув вітер</u> понад ставом — і сліду <u>не стало</u> (Т. Шевченко).
кома або тире	частини речення виражають причиново-наслідкові зв'язки: у першій частині — причина, а в другій — наслідок або висновок (вибір коми чи тире залежить від бажання автора)	<u>Прозиркоче поїзд</u> — і <u>зуна</u> довго колоски <u>гойдає</u> (М. Луків). <u>Пробігся дощ</u> , і <u>ниви стоять уми-ті</u> , <u>виблискують</u> (І. Коваль).
крапка з комою	частини речення значні за обсягом або в середині них є свої розділові знаки	Осінній <u>вітер</u> в лузі <u>свище</u> , вербу хитаючи тонку; а <u>я схиляюся</u> ще нижче себе побачити в струмку (Т. Осьмачка).

РОЗДІЛОВИЙ ЗНАК НЕ СТАВИМО

- 1) Для обох простих частин є спільний другорядний член речення:

За селом знов шелестіли хліба й пахл
полином.

- 2) У першій простій частині є частки тільки, лише:

Тільки соняшники жовтіли та дозрівали помідори.

- 3) Прості частини – *тотожні*, обидві:
питальні, окличні, спонукальні, називні,
безособові.

Було затишно і пахло вогкістю. – **обидві**
безособові.

РОЗСТАВ РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

1. Був літній ранок і все зеленіло та пахло.
2. Зрідка пробіжить заєць або спиниться на кручі вовк.
3. Ранок стрічав їх холодним дощем і плакав вітер в саду за кущем.
4. Ударив грім і зразу шкереберть пішло життя.
5. Ніч додому йшла на небо а на зорю дивилася мураха.
6. Усе раділо зустрічаючи день і день зрадів.

ПОМІРКУЙ

Чому у першому реченні перед сполучником і ставимо кому, а другому – ні.

- 1.Лунко гриміли громи, **і** злі блискавиці миготіли.
- 2.По узліссі зеленіють дерева **і** цвітуть проліски.

ВСТАНОВИТИ ВІДПОВІДНІСТЬ

Випадок використання тире

- 1 між підметом і присудком
- 2 на місці пропущеного члена речення
- 3 при відокремленій прикладці
- 4 між частинами складносу-рядного речення

Приклад

- А Защебетав соловейко – пішла луна гаєм (Т. Шевченко).
- Б Сьогодні світ руками я обняв – і навза-єм зі мною світ обнявся (Є. Гуцало).
- В Там, по тому боці, були хащі кущів і дерев – густі й непролазні зарослі (М. Стельмах).
- Г Без витoku нема ріки, як без коріння – крони (П. Осадчук).
- Д Мистецтво – найкращий педагог (Олесь Гончар).

ВСТАНОВИ ВІДПОВІДНІСТЬ

1. [] —і [].

2. [], і []

3. Або [], або [].

4. [] і []

1. Або рибку з'їсти або на дно сісти.

2. Дощ пройшов і Київ зеленіє.

3. Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій.

4. Фіранок не було і просто на голову сиплються зірки.

Жовтогарячий гарбуз

За пів години проїхав
пів Києва, щоб купити
пів яблука.

Осві^чений (а, і)

Народ, молодь, людина,
юнак, жителі, кадри

Досві^дчений (а, і)

Людина, керівник, агроном,
учитель, лектор, лікар

Обізнаний (а, і)

Людина, співрозмовник,
агенти

ПІДСУМУЙ

1. Що таке складносурядне речення (ССР).
2. Назви протиставні сполучники сурядності.
3. Назви смислові зв'язки між частинами ССР.
4. Коли ставимо кому між частинами ССР.
5. Коли ставимо тире між частинами ССР.
6. Чи може не бути розділового знаку між частинами ССР.
7. Правопис слів на/добраніч, жовто/гарячий.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Впр.129,стор.83

